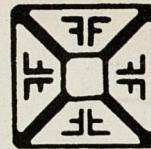

nr. 7

7711/50

UNIVERSITETSBIBLIOTEKET I OSLO

Nytt om gammelt

Nr. 6 - Februar 1995

FÅBERG HISTORIELAG – LILLEHAMMER

Velkommen til årsmøte

Årsmøtet 1995 arrangeres også i år i Holbørsalen i Kulturhuset Banken. NORSK KULTURARV er en ny og spennende organisasjon. Lederen, Christian Sulheim fra Bøverdalen, kommer og forteller om denne nyskapningen, som har interesse både for by og land. Det blir sannsynligvis litt kunstnerisk, vanlige årsmøtesaker, og mulighet til kaffe og en prat. Onsdag 8.mars kl.1900 er du hjertelig velkommen.

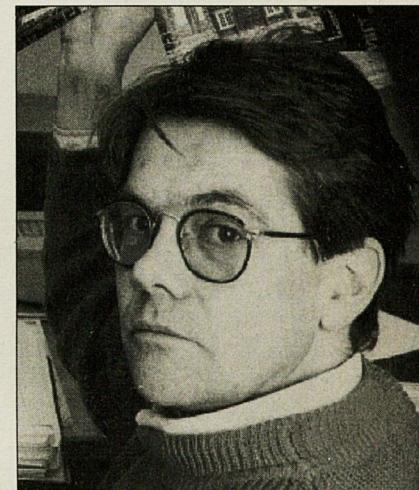

Foto: Ketil Sandviken

Pilegrimer i Fåberg

Ole H.Rønningen i historielagsstyret er sammen med Kari Strand – Lillehammer-guide og historielagsmedlem - blitt koplet til et spennende prosjekt: PILEGRIMSLEDEN. Lillehammer har i likhet med alle de andre kommunene mellom Oslo og Trondheim bevilget midler til å registrere og planlegge ferdsselsveien(e) som de titusener av pilegrimer gjennom middelalderen tråkket til på sin møysommelige ferd mot Hellig Olavs kirke i Nidaros.

Når bare vinteren går av bakken, vil de to begynne sitt feltarbeid - noe vi andre i Historielaget sikkert vil få glede av i tidens fylde.

Postkort i album

Man organiserer seg for så mangt. Blant annet for postkort. Foreningen Norske Postkort-samlere har brukt noe så moderne som telefax til å fortelle landets historielag at de ønsker å verve flere medlemmer enn de 375 som stadig møtes, lager utstillinger og auksjoner, utgir medlemsblad osv.

Er dette hobbyen for deg, venter sekretæren på ditt postkort – eller fax – til Norske Postkort-samlere, postboks 7649, Skillebekk, 0205 Oslo.

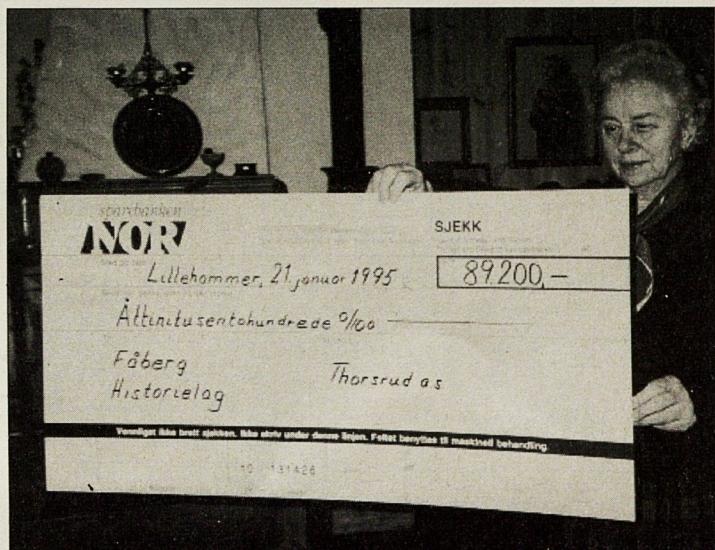
Årbok nr. 15 i arbeid

Redaksjonskomiteen er egentlig vel fornøyd med årbok nr. 14, som synes å ha falt i god jord hos de mange kjøperne og leserne. Svært mange tilbakemeldinger tyder på det. Men komiteen håper ikke på laubærne, og under utrettelig ledelse av Anita Smestad er den allerede i gang med planleggingen av årbok nr. 15 - den siste i rekken av de fargerike lokal-

historiene før selve kommunehistorien overtar for noen år.

Det viser seg at mye fortsatt er usagt og uskrevet om 50-åra, og vi antar at dette tiåret vil bli hovedtema i 1995-utgaven. Arkeolog Tom Haraldsen ledet utgravingene på Hov ved Vingrom kirke, holdt et uhyre interessant foredrag om dem i januar, og har lovet en artikkel i årboka.

Det blir penger av bøker også, særlig når mange jobber gratis. Forleden mottok Anita Smestad på vegne av redaksjonskomiteen en sjekk fra Thorsrud a.s som viser at årbøkene selger godt – både årets og tidligere årganger.

Minner om mangt

Nå har du som er født i 1930 eller tidligere, frist på deg fram til 15. januar neste år med å finne igjen din barndom og ungdom, ja din voksenhet også. Som nevnt i forrige "Nytt om gammelt" inviterer Landslaget for lokalhistorie sammen med et par vitenskapelige institusjoner eldre mennesker med god hukommelse til å sette seg ned og arbeide med sin egen fortid. De påpeker at det er den hverdagsslike, beskrivelsen av den vanlige livsrytme slik den artet seg for folk flest, som er mest interessant fra et historisk synspunkt. De har laget en brosjyre hvor du kan lese nærmere om hva de ønsker, et lite hefte som vi deler ut på årsmøtet i mars, eller som du kan få hos styremedlemmene.

Som vi har skrevet tidligere, gjør du både deg selv, vitenskapen, men først og fremst dine egne etterkommere en stor tjeneste om du skriver ned dine minner.

Skolehistorie

Per Åsmundstad er blant annet formann i Gudbrandsdal historielag, og nå ber han om hjelp. Han har nemlig påtatt seg å skrive historien om den institusjonen som gjennom årene har hatt følgende navn: Gudbrandsdalens Amtsskole, Gudbrandsdal Fylkesskule og Ringebu Folkehøgskule.

Skolen holdt hus på Bjerke i Fåberg fra 1898 til 1900. Åsmundstad ber om gamle fotografier av skolen og av elevgrupper. Han søker minne- og skolebøker, timeplaner, beretninger om elever som utmerket seg, tiltak som skolen satte i gang i bygda. Kort sagt opplysninger.

Har du noe som kan hjelpe ham, er han takknemlig om du tar kontakt til adresse postboks 62, 2630 Ringebu.

Bokrabatt

Som du sikkert vet, gir vi deg som medlem av Historielaget så mye rabatt på årboka at den (rabatten) subsidierer bortimot hele kontingensten. Men det hjelper deg ikke stort hvis du ikke vet at du da må oppsøke vår kjære boktrykker **Jon Thorsrud**. På sitt grafiske kontor i Suttestadveien 4 sør for Sportsplassen sitter han på et lager der de 14 årbøkene unntatt nr 1 og 2, er å få kjøpt for en relativt billig penge.

Årbok nr.3, som har vært vår største salgsucces og kanskje den mest kritikerroste, er i ferd med å bli utsolgt. Den omhandler som kjent okkupasjonstida, og vi har besluttet å trykke et nytt opplag av den nå fram mot frigjøringsjubileet i mai 1995.

Vandreboka er også blitt meget populær. Den er selvsagt god å ha for turfolket, men eigner seg også godt som oppslagsbok med mange fine opplysninger om distriktet.

Foredrag og turer – vinter og vår

Samarbeidet med Kulturhuset Banken, Kommunen, Folkeakademiet og Høyskolen i Lillehammer om de lokalhistoriske foredragene i Holbø-salen må vi kunne karakterisere som meget vellykket. Opp til 100 tilhørere har gleddet seg over Knut Rambergs avishistorikk, Tore Prysers frigjørings-thriller, Tom Haraldsens arkeologiske gullfunn og Arnfinn Engens jernbane-historie.

Torsdag 16. februar kom redaktør **Øistein Parmann**, forfatter av boka om Marcello Haugen, og fortalte om vismannen på Svarga. Dessverre måtte dato for foredraget endres i forhold til tidligere varsling, og vi håper det ikke ga for mange vansker.

Utover våren har dere fem lokalhistoriske godbiter å glede dere til:

Onsdag 15. mars kl.19 vil **Svein Amblie** berette om den aller mest

myteomspundne etterretningen i Lillehammer under krigen: ØXU. Svein Amblie, som nå er nytillsatt arkivleder på Fylkes / OL-arkivet på Storhove, skrev om ØXU under sitt historiestudium på ODH. Entre kr.20 i Kulturhuset Banken.

Onsdag 5.april kl.19 er det **Magne Rugsveen** sin tur. Sammen med kona **Cæcilie Stang** skriver han det første bindet av kommunehistorien, der han dekker tiden fram mot 1600-tallet. Derfor heter Rugsveens foredrag "Det tidligste Fåberg". Entre kr.20 i Kulturhuset Banken.

Onsdag 26. april er det tid for lokalhistorisk uteliv. Møter du fram på P-plassen ved skilt til den russiske krigskirkegården kl.1830, får du være med **Ottar Husemoen** på markvandring rundt om på Jørstadmoen. Da er du sikret en spennende innføring i ekserser-

plassens og fangeleirens mangslungne historie.

Onsdag 3.mai er det fremmøte på Nanseskolen kl.1830. **Wilhelm Molberg Nilssen** har kalt sin beretning om de dramatiske mai-dagene 1945 for "Mot frikjøring". Han utgir sin bok om tiden som leder av Milorg nå i vår, og sto i spissen for mobilseringen og overtakelsen av Lillehammer.

Onsdag 24.mai bør du møte på P-plassen nord for Lillehammer hotell kl.1830. Da vil **Erling Storrusten**, XU-agent under krigen og senere redaktør av NAF-boka i en årrekke, lede en vandring gjennom det tidligere tyske Wehrmachts hovedkvarter i Lillehammer.

"Turavgift" vil være kr. 20 på alle tre turene.

Til den Højædle, Velbaarne og Naadige Herre

I 1790, året etter Storøfsens herjing-
er, skrev sju gardbrukere i Saksum-
dalens det mest ydmyke brev til den
mest høyedle og velbårne hr. gene-
ralveimester – veisjefen på den tid.
De smører tjukt på når de klager sin
nød over storbøndene i hovedsog-
net, og tigger om lettelser i sine for-
pliktelsjer.

Olav Hovland i Saksumdalens har
fått dette brevet fra **Olav Øverli** i
Ringebu, og det kan være en interes-
tant leseprøve om man vil trenge litt
inn i tankegang og skriveform 200 år
tilbake i tiden. (Flaaved er kløyvde
stokker, og storbrua er brua over
Gausa).

**Højædle Velbaarne Hr. General
Vejmæster. Naadige Herre.**

Vi underteignede fattige gaardbruge-
re av Saxumsalen til Faabergs
Præstegield, nödsages underdanigst
at anche for Deres Høyvelbaarenhed
de trykkende omstendigheder som vi
formedelst stoer Broens opbyggelse,
i forleden Vaar bleve sadte udi. Saa
nödvendig og magtpaalliggende som
denne Broes istandsættelse var, saa
Redbonne og villige befantes vi i
denne begivenhed, saa vel som i
anden til at iagttaage vores underda-
nigste Pligter baade med Materialiers
anskaffelse som Pligtsarbeide i vide-
re bekostninger. Vi boer i en af-Dahl
paa den væstre side henved en Miils
vej-længde fra Faabergs Hoved
Sogn, hvor En Aas eller Kjøl skiller
samme fra Den rette hoved Bøygd,
over samme falder vor Kirke og Ting-
vej, paa begge sider av denne er
meget bratte og stenige Lier, og over
Kjølen ere sumpige og morradsige
marker med mange smaae Ælver
over hvilke vi maa holde lange Broer
og Klopper som vi selv og uden
mindste Hjelp maa bekoste og holde
i stand.

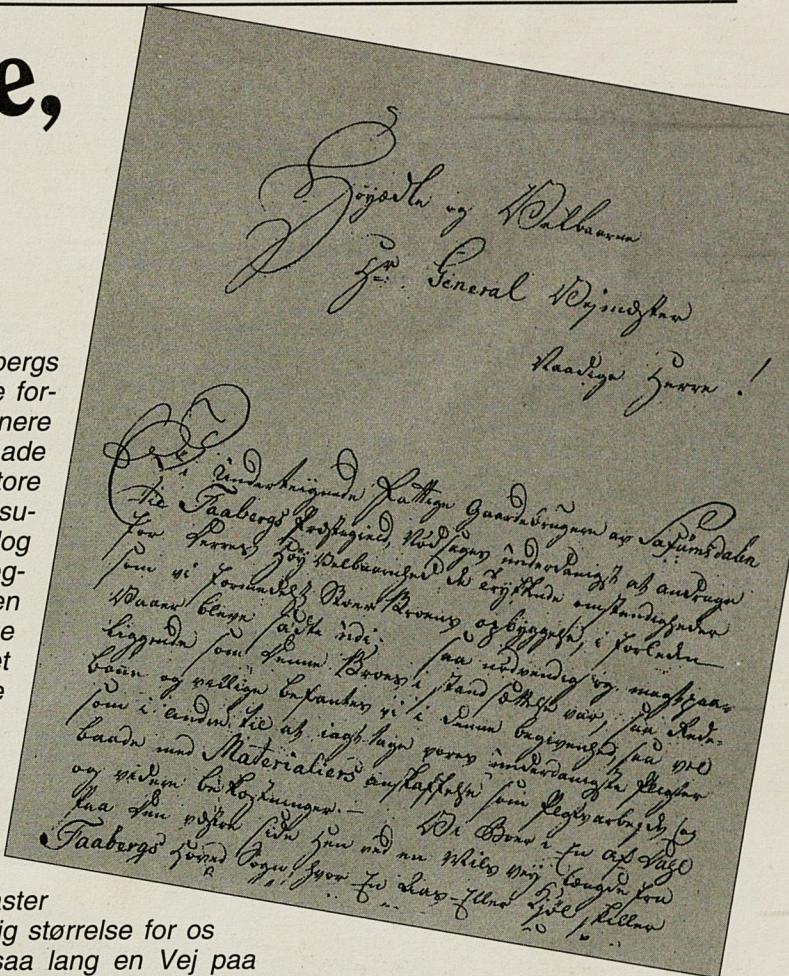
På bemelte store Broe har vi tilforn
etter den gamle vedtagne Deeling
bekostet det eene Brokar samt
endeel Flaaveed, hvilke vel kunde
synes at være mer end nok for os
faae, der ikkun bruger 1/4 Deel og
1/8 Deel Pladser.

Da det derimot er bekjent at

den øvrige Faabergs
Bøygd har mere for-
muende Indvaanere
der besider baade
Gods og store
Gaardebrug, desu-
aaget blev os dog
paalagt at henleg-
ges til en anden
Rohde og tage
Deel i et andet
Broekar baade
med Materialiers
anskaffel-
se, og øvrige
bekostninger,
hvor over det
blev meget
Tømmer og Master

alt av usedvanlig størrelse for os
at frembringe saa lang en Vej paa
det slemme og vanskelige Føre som
i forrige Vinter og Vaar continuerede,
hvor over vore Hæster maatte crepe-
re til største skade for os til den fore-
staaende Plovonnend; Ej nok med
dette paa meerbemelte Aas eller Kjøl
hvor vi nu ligesom fra gamle og min-
delige Tider har hugget det fornødne
bygnings Materialier baade til Kirken
og denne Broes opbyggelse og
Reparationer, saavel som til vore
Gaarders fornødenhed, men Lund-
gaards og Onsums Ejendeele mod-
støder fra Hovedbøygden Side, Dis-
se ere rige og formaaende, har nu
reist Sag imod os for bemeldte Hugst
til Broens istandsættelse, har alle-
redede ført ut samme 2de gange i Ret-
te på Aastæden, og der ved søger at
fratae os som ere fattige og uformu-
ende vores gamle Rettigheder til sam-
me hugst og det som verre er, da vi
ej formaaer at udholde mod den
nogen langvarig Prosess forarmer os
og saaledes bringes i de yderligste
omstendigheder.

Naadigste Herre, vi indflyer til
Deres Høyvelbaarenhed med vor
underdanigste Børn og Begjæring at
De naadigste og Høygunstigste vilde
ved Deres høye formaaenhed foran-
stalte at det ej maatte tillades disse
Lundgaards og Onsums opsidere at
fratvinge os vores gamle rettigheder til
dette saa nødvendige hugst ei heller
forarme os ved at slæbe os fra den

ene Rett til den anden, hvilke bekost-
ninger vi ej formaer at bestride.

Da vi tillige underdanigst ansøger
om at øvrige Broens Rodemæstere
maatte anbefalles at endtholde sig
fra her efter at paalegge os større
Byrder end vi formaer at bære. Da
vi heeft som tilforn med all Villig-
hed og Lydagtgihed efter ævne og
formue skal med kraft stræbe at
opfyde vores underdanigste Pligter
saa vel i denne som andre begiven-
heder som os kune allernaadigst vor-
de paalagt at udrede og forrætte.

Vi Lever i Den underdanigste for-
haabning at Deres Høyvelbaarenhed
Kaster et naadigt Øyesyn til os i dis-
se tryggende omstendigheder saa vi
ej af disse formuende maatte under-
trykkes. I forventing Deres Lever vi
med Dyb Soumission, Høiædle og
Velbaarne hr. General Vejmæster,
Naadige Herres.

Hovland i Saxumsalen til Faabergs
Præstegield den 6te Sept. 1790. Underdanigst og Ringes-
te Tjenere

Bent Hovland
Gummun Sæter
Erich Ulland
Christen Saxum
Peder Ulland
Lars Rusten
Christopher Lillelland

Nytt om gammelt

utgis av Fåberg Historielag, Lillehammer.

Ivar Olstad har skrevet teksten, og

Thorsrud a.s har tatt seg av produksjonen.

Returadresser/adresseendringer til Ivar Olstad,

Nøttetreveien 27, 2600 Lillehammer.

Sleksgransking til nytte og glede

Det sitter to karer i Salvesen-gården på Maihaugen så ofte de kan, to historielagsmedlemmer midt i 30-åra fra Fåberg med Opplandsarkivet som noe bortimot sitt annet hjem. Det er ikke mange, hvis noen, her i kommunen som har bedre oversikt over avdøde fåberginger i fire århundrer enn **Richard Fauskrud** og **Tore Haugen**. 23 000 personer, hvorav minst halvparten fra Fåberg har Richard plassert i sin database. Der hviler de trygt sammen med opplysninger om fødsel og død, barn og giftermål, og kan hentes fram igjen når noen trenger dem.

– Dag-jobben er god nok, sier Tore men antyder nok at minst like mye av hjertet hans ligger i den mindre lukrative virksomheten foran filmleseren på Opplandsarkivet. Både han og Richard arbeider med de samme kildene. Det er Aksel Hattestads arkiv: Ikke de maskinskrevne heftene, men det kjempemessige bakgrunnsmaterialet. Og det er kirkebøkene, ting- og pantebøker, og skiftebøkene.

Men de to dataekspertene benytter materialet på forskjellig vis. Richard anvender et slektgranskingsprogram oversatt fra amerikansk som gjør at han kan trekke ut de personene han ønsker, og sette dem sammen etter behov. Han kan lage en liste over dine forfedre, eller en liste over etterkommerne etter din tiptippoldemor.

Tore arbeider med gards- og slektshistorie og setter, i motsetning til Hattestad, slekta i høysetet. Helt siden 1980 har han trukket ut opplysninger fra filmrullene, rabet dem ned, tatt dem hjem for der å fortsette med det møysommelige strevet med

å systematisere notatene. Resultatet er et verk der flesteparten av gardbruken i Fåberg fra tidlig 1600-tall til ca. 1900 er grundig beskrevet. 900 trykte sider av hans produksjon befinner seg på Opplandsarkivet sammen med et par hundre sider med Gausdal-opplysninger, til hyppig bruk for de besøkende der. Ytterligere drøyt 100 Fåberg-sider ligger foreløpig hjemme i Sigrid Undsets vei.

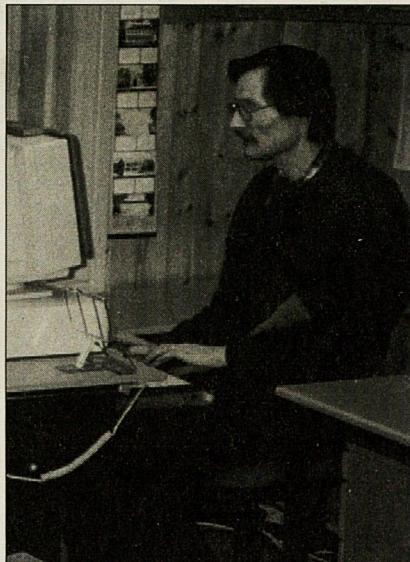
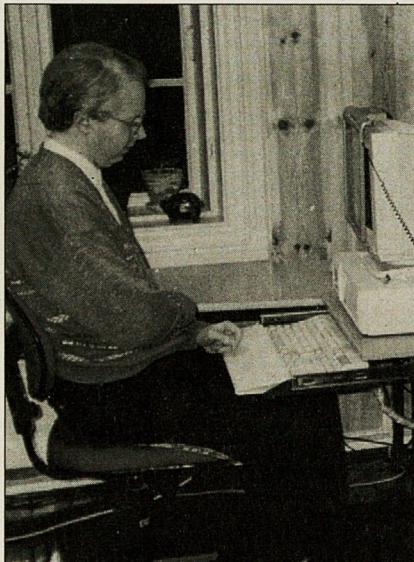
Hans verk er basert på tekstbe-

bid som mange flere vil kunne ha nytte og glede av. Som nevnt er det ikke nettopp butikk de driver, og interesserte må ikke betale stort mer enn hva kopier og utskrifter koster. Men Tore vil gjerne ha noen nyere opplysninger om gardsslekta i retur, dersom noen ber ham om en tjeneste. Begge to tar gjerne imot henvendelser fra folk som ønsker dokumentasjon på slektingene sine.

Så vil en utenforstående tro at materialet var uttømt etter femten års gransking, og at jobben var gjort. Men da rister de to forskerne overbærende på hodet. – Vi gjør ikke dette for å bli ferdig, for det blir man aldri. Her er det prosessen som betyr mest. Vi jobber med dette fordi det er moro, sier Richard. – Så får resultatet bli så godt det kan. Feil må oppstå iblant og skal rettes. Selv om man får oversikt over 95% av individene, vil det alltid gjenstå noen nøtter. Etterhvert som vi får god oversikt over

gardsslektene, så blir arbeidet lettere med folkene fra husmannsheimene. De dukker ikke opp så ofte i skifteprotokollene, rett og slett fordi de ikke eide noe særlig. Dermed blir det mer problematisk å finne noe om dem. Og alltid finnes det flere og mer vanskelig tilgjengelige kilder på sentrale arkiver som kan gi mer utfyllende og spennende opplysninger om våre for lengst avdøde forfedre og -mødre.

Det bør også nevnes at de to slektsgranskerne benytter fotografieapparatet i sin registreringsvirksomhet. Sommerstid er de å se rundt om i kommunen mens de avbilder de plasser og garder de jobber med innendørs.

Tore Haugen (t.v.) og Richard Fauskrud har kontroll både over data-maskinene og flere titall tusen fåberginger.

handling. Det innebærer at han ikke kan jonglere med personene på samme måte som Richard, men han skriver seg framover i tid, gård etter gård og etterhvert også for husmannsplassen. Dermed går det an å hente utskrifter fra den enkelte gard eller plass og få en fullstendig framstilling av hovedpersonene her med ektefeller og barn.

De utfyller hverandre, disse to ildsjelene, som forteller at det gjerne blir et par timeslange telefonsamtaler i uka for å diskutere de nyeste funn. Iblant kommuniserer de også pr. datanett – med hverandre, eller med inn- og utland. Arkivleder Marit Hosar nøler ikke med å karakterisere virksomheten deres som et kjempear-